

Somogy megye halainak katalógusa (Halak - Pisces)

MAJER JÓZSEF - BÍRÓ PÉTER

MAJER J. - BÍRÓ P.: *Checklist of fish of Somogy county (Pisces)*

Abstract: The data to the fish fauna of Somogy county was summarised. 64 fish species (among them 14 introduced and immigrated) from Lake Balaton, from the River Dráva and from their catchment area were reported by their geographical range. The fish fauna of Lake Balaton is well monitored. Surveying of the fish fauna of the River Dráva has recently started. There are few systematic data from the springs, brooks and creeks, waters of wetlands, marshes and oxbows situated in Somogy county.

Bevezetés

Somogy Megye halfaunájáról (a Balatont kivéve) csak szórványos, alkalmi kutatások, leírások szolgáltatnak adatokat. A korábbi faunisztikai adatokat egyes munkákból mind helység, mind pedig fajnevet tekintve csak fenntartással fogadhatunk el (pl., VUTSKITS, 1918, stb.). Sok gondot okoz az is, hogy több fajnak csak a triviális, vagy esetleg a népies neve szerepel egyes régebbi publikációkban. Somogy megye a Dráva, a Kapos és a Balaton vízgyűjtő területén található. E három vízből a faunakép kialakításában a Balatonnak és a Drávának döntő szerepe van. A Kapos szennyezettsége miatt fajokban igen szegény (HARKA, 1992). Bár a Kapos vízminősége 1992 óta némileg javult, mivel a szennyező üzemek egy része megszűnt. Sajnos a Kaposba folyó patakok halfaunájáról alig tudunk valamit, bár ezekből várhatók értékes adatok (például a lápi póc). A Balaton tekinthető a legmódszeresebben és egyben a legrészletesebben megkutatottnak. A tó és befolyói halfaunájának valamint a halpusztulás okainak legfrissebb áttekintését Bíró (BÍRÓ, 1971, 1972, 1976, 1977, 1981, 1993, 1994, BÍRÓ & PAULOVITS 1994, 1995, BÍRÓ, SPECZIÁR és TÖLG., 1998, BÍRÓ, TÖLG. és SPECZIÁR, in press) készítette el. Ezeknek a munkának az eltelt idő óta feltárt adatokkal módosított változatát dolgoztuk be a fajlistába. A tóból és vízgyűjtőjéről 41 őshonos és 14 betelepített fajt sikerült kimutatni. A rendelkezésre álló adatok napra késznek tekinthetők. Somogy megye patakjai, víztározói, vagy akár a Nagyberék (ami egykor a lápi póc tömeges előfordulási helyeként volt ismert) halfaunájának felmérése és leírása még várat magára. Összehasonlíthatatlanul kevésbé kutatott a Dráva magyarországi szakasza. Az elmúlt 50 évben csak három halakkal foglalkozó munka HARKA (1992) és MAJER (1995, 1998) jelent meg a Dráva hazai, illetve a Dráva befolyói torkolati részére vonatkozóan. Ezek közül Harka munkája a Dráva halfaunája alapvetésének tekinthető. Meglepő, hogy a leánykoncért (*Rutilus pigus virgo*) eddig egyetlen szerző sem említi. 1998/99 telén Zákány és Órtilos térségében a horgászok gyakran fogták, amire Énok László egyetemi hallgató és halász szakmunkás hívta fel a figyelmet. 2000 telén ugyancsak nem volt a

faj ritka az említett folyószakaszon. GYÖRE (1995) a halat a Tisza és mellékfolyóiból említi. Munkánknál felhasználtuk BERINKEY (1966) és PINTÉR (1989) adatait is. A szomszédos Szlovéniában a fokozottan védett fajok közé tartozik (POVZ, 1989), 1988 óta az IUCN vörös listájára is felvették ezt közép-európai endemikus fajt. A folyó szlovén szakasza halait POVZ (1992) foglalja össze. 24 halfajt említ meg, ami kiegészíti a Dráva ichthyofaunájáról alkotott képünket. Összességében Somogy megye vizeiből 64 halfaj korábbi, illetve jelenlegi előfordulását sikerült az irodalmi adatokból és saját felméréseink eredményeiből kimutatni. A megye védett halai listáját megtaláljuk a Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága Múzeumi Tájékoztatójában (1994/4). Sajnos a viza (*Huso huso*), a sóregtok (*Acipenser stellatus*) és a vágótok (*A. güldenstaedti*) az utóbbi 25 évben nem került elő (HARKA, 1992). Valószínűleg már eltűntek a Dráva, így a megye faunájából. Meglepetésre a sima tok (*A. nudiventris*) egy 20 kilogrammot meghaladó példányát fogták Heresznyénél 1989-ben. A mintegy 81 hazai halfajból a korábbi irodalmi adatokat is figyelembe véve 57-et sikerült a Drávából leírni. A Dráva magyarországi szakasza a hazai vízfolyások közép- és alsószakasz-jellegének szinte minden jellemzőjével rendelkezik, ennek megfelelően igen változatos élőhelyekkel bír, ennek a sokféleségnek a halfajok magas száma is bizonyítéka. Van olyan hal is ami nagy valószínűséggel él a Drávában, csak nem sikerült megfogni. Ilyen az angolna (*Anguilla anguilla*). Az itt bemutatott faunakép a beindult kutatásokkal várhatóan tovább fog gazdagodni.

Somogyból ismert fajok jegyzéke

A fajok eredetére és gyakoriságára Bíró által összeállított jelzéseket használtuk. Ezek a következők:

1 = cirkumpoláris, 2 = endemikus (benszületett), 3 = ponto-káspikus, 4 = Balti-tengerből bevándorolt; 5 = É-Amerikából, 6 = Ázsiából (Amur vízrendszere), 7 = É-Európából. A = gyakori, B = kevésbé gyakori!, C = ritkán előforduló vagy kipusztult, ? = előfordulása bizonytalan, * = védett faj.

HALAK - PISCES

TOKALAKÚAK - ACIPENSERIFORMES

Tokfélék - Acipenseridae

Kecsge, Acipenser ruthenus, Linnaeus, 1758 3C, - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Viza Huso huso (Linnaeus, 1758) 3C, ?* - Harka 1992,

Vágó tok Acipenser güldenstaedti colchicus Marti, 1940 3C, :?* - Harka 1992,

Sima tok Acipenser nudiventris Lovetzky, 1828 3C, - Harka 1992, Györe, 1995

Sőreg tok Acipenser stellatus Pallas, 1771 3C, ?* - Harka 1992,

HERING ALAKÚAK - CLUPEIFORMES

Pisztrángfélék - Salmonidae

Sebes pisztráng, Salmo trutta m.fario Linnaeus, 1758 4C, - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Pataki szaibling, Salvelinus fontinalis (Mitchill, 1815), 5A - Harka 1992, Majer 1998, *Törpe maréna, Coregonus albula* Linnaeus, 1758 7C - Bíró 1995,

Galóca Hucho hucho (Linnaeus, 1758) 2C, * - Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Pénzes pér Thymallus thymallus, (Linnaeus, 1758) * - Harka 1992, Majer, 1998,

Pócfélék Umbridae

Lápi póc Umbra krameri Walbaum, 1972
2C* - Bíró 1995,

Csukafélék Esocidae

Csuka, Esox lucius Linnaeus, 1758 1A - Bíró 1995, Majer, 1998,

PONTY ALKATÚAK CYPRINIFORMES

Pontyfélék Cyprinidae

Koncér, Rutilus rutilus (Linné, 1758) 1A - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Leánykancér, Rutilus pigus virgo (Heckel, 1852) 2C - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Fehér amur, Ctenopharyngodon idella (Cuvier et Valenciennes, 1844) 6B - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Kele Scardinius erythrophthalmus (Linnaeus, 1758) 1A - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Fejes domolykó, Leuciscus cephalus (Linnaeus, 1758) 1C - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Nyúldomolykó Leuciscus leuciscus (Linnaeus, 1758) 1C - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Ónos jász, Leuciscus idus (Linnaeus, 1758) 1C - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Fürge cselle, Phoxinus phoxinus (Linnaeus, 1758) 1B* - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Ragadozó őn, Aspius aspius (Linnaeus, 1758) 1A - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Kurta baing, Leucaspius delineatus (Heckel, 1843) 3B, * - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Szélhajtó kűsz, Alburnus alburnus Linnaeus, 1758 1A - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Állás kűsz, Chalcalburnus chalcoides mento (Agassiz, 1832) 1C, * - Bíró 1995, *

Sujtásos kűsz, Alburnoides bipunctatus (Bloch, 1783) 3C - Bíró 1995, *

Ezüstös balin, Blicca bjoerkna (Linnaeus, 1758) 1A, * - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Dévérkeszeg, Abramis brama (Linnaeus, 1758) 1A - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Laposkeszeg, Abramis ballerus (Linnaeus, 1758) 3C - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Bagolykeszeg, Abramis sapa (Pallas, 1811) 3C - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Garda, Plecus cultratus (Linnaeus, 1758) 3A - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Compó, Tinca tinca (Linnaeus, 1758) 1A - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Paduc, Chondrostoma nasus (Linnaeus, 1758) 3C - Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Márna, Barbus barbatus (Linnaeus, 1758) 1C - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Fenekjáró küllő, Gobio gobio (Linnaeus, 1758) 1A - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Felpillantó küllő, Gobio uranoscopus (Agassiz, 1828) 3C, * - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Halványfoltú küllő, Gobio albipinnatus Lukash, 1933 3C* - Harka 1992,

Ökle, Rhodeus sericeus amarus (Bloch, 1783) 3A - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Kínai razbóra Pseudorasbora parva (Schlegel, 1842) 6A - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Kárász, Carassius carassius Linnaeus, 1758 3A - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Ezüstkárász, Carassius auratus gibelio (Linnaeus, 1758) 3B - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Ponty, Cyprinus carpio Linnaeus, 1758 1A - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Paduc Chonrostoma nasus (Linnaeus, 1758) 3B - Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Pettyes busa Aristichthys nobilis (Richardson, 1845) 6A - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Csíkfélek Cobitidae

Kövicsík, Noemachilus barbatulus (Linnaeus, 1758) 1B, * - Bíró 1995,

Réticsík, Misgurnus fossilis (Linnaeus, 1758) 3B* - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Vágócsík, Cobitis taenia Linnaeus, 1758 1B,* Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Harcsafélék Siluridae

Harcsa, Silurus glanis Linnaeus, 1758 1A - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Törpeharcsafélék Ictaluridae

Törpeharcsa, Ictalurus nebulosus (Le Sueur, 1819) 5C - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Fekete törpeharcsa, Ictalurus melas (Rafinesque, 1820) 5C - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

ANGOLNA ALAKÚAK ANGUILLIFORMES

Angolnafélék Anguillidae

Angolna, Anguilla anguilla (Linnaeus, 1758) 4A - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

TÖKEHAL ALAKÚAK GADIFORMES

Tőkehalfélek Gadidae

Menyhal, Lota lota (Linnaeus, 1758) 1C - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

SÜGÉRALAKÚAK PERCIFORMES

Naphalfélék Centrachidae

Naphal, Lepomis gibbosus (Linnaeus, 1758) 5A - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Pisztrángsügér, Micropterus salmoides 5C - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Sügerfélek Percidae

Süger, Perca fluviatilis Linnaeus, 1758 1C - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Vágódurbincs, Gymnocephalus cernuus (Linnaeus, 1758) 1A - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Széles durbincs, Gymnocephalus baloni Holcik et Hensel, 1974 2C? * - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Selymes durbincs, Gymnocephalus schraetser (Linnaeus, 1758) 2C * - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Fogassüllő, Stizostedion lucioperca (Linnaeus, 1758) 3A - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Kősüllő, Stizostedion volgensis (Gmelin, 1788) 3A - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995,

Magyar bucó, Aspro zingel (Linnaeus, 1758) 2C, * - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Német bucó, Aspro streber (Siebold 1863) 2C, * - Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Gébfélék Gobiidae

Tarka géb, Proterorhynchus marmoratus (Pallas, 1811) 3C - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Folyami géb, Neogobius fluviatilis (Pallas, 1811) 3A, * - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

Kölöntefélék Gobiidae

Botos kölönte, Cottus gobio Linnaeus, 1758 4A, * - Bíró 1995, Harka 1992, Majer 1995, 1998,

I. táblázat: Somogyból ismert halfajok száma rend és családonkénti megoszlásban

Rend, Család	Fajszám
Tokalakúak - Acipenseriformes	1
Tokfélék - Acipenseridae	5
Hering alakúak - Clupeiformes	7
Pisztrángfélék - Salmonidae	5
Pócfélék - Umbridae	1
Csukafélék - Esocidae	1
Ponty alkatúak - Cypriniformes	38
Pontyfélék - Cyprinidae	32
Csíkfélék - Cobitidae	3
Harcsafélék - Siluridae	1
Törpeharcsafélék - Ictaluridae	2
Angolna alakúak - Anguilliformes	1
Angolnafélék - Anguillidae	1
Tőkehal alakúak - Gadiformes	1
Tőkehalfélék - Gadidae	1
Sügéralakúak - Perciformes	13
Naphalfélék - Centrachidae	2
Sügérfélék - Percidae	8
Gébfélék - Gobiidae	2
Kölonfefélék - Gobiidae	1
Összesen:	126

Irodalom

- BERINKEY, L.: 1966: Halak - Pisces. Fauna Hungariae, Akadémiai Kiadó, Budapest, 79. pp. 139.
- BÍRÓ, P. 1971: Egy új gébféle (*Neogobius fluviatilis* Pallas) a Balatonból. Halászat 17(1): 22-23.
- BÍRÓ, P. 1972: *Neogobius fluviatilis* in Lake Balaton - a Ponto-Caspian goby new to the fauna of central Europe. J. Fish Biol. 4: 249-255.
- BÍRÓ, P. 1976: Betelepítések és eutrofizálódás hatása a Balaton halállományára. Halászat 22: 142-143.
- BÍRÓ, P. 1977: A Balaton ichthyológiai kutatásának eredményei és perspektívái (Recent results of ichthyological research of Lake Balaton and its perspectives). Annal. Biol. Tihany 44: 161-180.
- BÍRÓ, P. 1981: A Balaton halállományának strukturális változásai (The structural changes of fish stocks of Lake Balaton). A Balaton Kutatás Újabb Eredményei II. VEAB Monográfia Veszprém 16 : 239-275.
- BÍRÓ, P. 1993: A Balaton halállományának változásai és jelenlegi helyzete. Halászat 86(1): 22-24.
- BÍRÓ, P. 1994: A Kis-Balaton halállományának változásai. Hidrológiai Értesítő. 29-34.
- BÍRÓ, P. & ELEK, L. 1970: A Balaton halászata és az utóbbi évek ichthyológiai problémái (Die Fischerei des Balaton und die Ichthyologischen Probleme der Letzteren Jahre). Állattani Közlemények 57: 39-49.
- BÍRÓ, P. & PAULOVITS, G. 1995: Distribution and status of *Umbra krameri* Walbaum, 1792 in the drainage of Lake Balaton. Ann. Naturhist. Mus. Wien 7B: 470-477.
- BÍRÓ, P. SPECZIÁR, A. & TÖLG, L. 1998: A Balaton halállományának minőségi-mennyiségi felmérése (1995-98). In: Salánki J. és Padisák J. (szerk.) A Balaton kutatásának 1997-es eredményei. VEAB-MEH, Veszprém. pp. 134-137.

- BÍRÓ, P. TÖLG, L. & SPECZIÁR, A. 2001: A hévízi forrástó és kifolyójának halfaunája. Hévízi Archivum. (in press)
- HARKA, Á. 1992: A Dráva halai. - Halászat, 85 (1): 9-12.
- MAJER, J. 1995: Adatok a Dráva halfaunájához és egyes holtágak vízminőségéhez. Dunántúli Dolg. Term. tud. Sorozat, 8: 189-202.
- MAJER, J. 1998: Adatok a Dráva és a Drávamenti területek hal-, kétéltű- és hüllőfaunájához (Pisces, Amphibia, Reptilia). Dunántúli Dolg. Term. tud. Sorozat, 9: 431-440.
- PINTÉR, K. 1989: Magyarország halai. Akadémiai Kiadó, Budapest pp. 202.
- POVZ, M. 1992: Sladkovodno ribištvo in ribe v porečju Drave v Sloveniji. International Conference about The Drava River. pp. 29-39.
- POVZ, M. 1994: The conservation status of freshwater fishes of the Mura river and its tributaries in the republic of Slovenia. Polskie Archiwum Hydrobiologii, 41. vol., 3:311-321.
- SPECZIÁR, A. TÖLG, L. & BÍRÓ, P. 1997: Feeding strategy and growth of cyprinids in the littoral zone of Lake Balaton. Journal of Fish Biology 51: 1109-1124.
- VUTSKITS, GY. 1902: Classis Pisces. - In.: Fauna Regni Hungariae Budapest, pp. 42.

Checklist of fish of Somogy county (Pisces)

JÓZSEF MAJER & PÉTER BÍRÓ

In Hungary 81 fish species exist, among them 27 are protected. 64 fish species (including 19 protected by Hungarian nature protection law) were reported from Somogy county. The most native fish can be found in the River Dráva and in its catchment area, in Lake Balaton and in its surrounding brooks. 41 original and 14 introduced fish species were found until now. Some fishes i.e. *Huso huso*, and *Acipenser stellatus* *A. nudiventris* might not exist any more in this region as their migration route had been blocked by hydroelectric power dam system in Yugoslavia. Some new distribution data can be expected from the surveying of several marshes and brooks of the Somogy county.

Authors' addresses:

Dr. József MAJER
General and Applied Ecology Department
University of Pécs
H-7601 Pécs
Ifjúság útja 6.
HUNGARY

Dr. Péter BÍRÓ
Limnological Research Institute of
Hungarian Scientific Academy
H-8237 Tihany
Fürdőtelepi u. 3.
HUNGARY